

261 páni.
1925-26.

Bivalbra kiadatik:

Dr. Anna Löwe professzor munkái
és emlékiratai

Budapest, 1926. április hó 11-én

Dr. Anna
Löwe emlékiratai

~~szabó jelentéséről és tőle
ápr. hó 11. napján~~

Indonaiára adta
László

~~1926
Könyv~~

szafogatom, hátán nyelje
szóly ✓. sz. 1926 IV/16 nyelje

Lezájírulok

1926. IV/16.

27

A

magyar királyi hatalom el-
nyerésének módja.

Püdoui értékezés a közjog köréből.

Füta.

Szaló László Püda

2.

A 2113

Forrás művek.

Dr. Kmetty Károly: A magyar közjog
sankönyve. ?

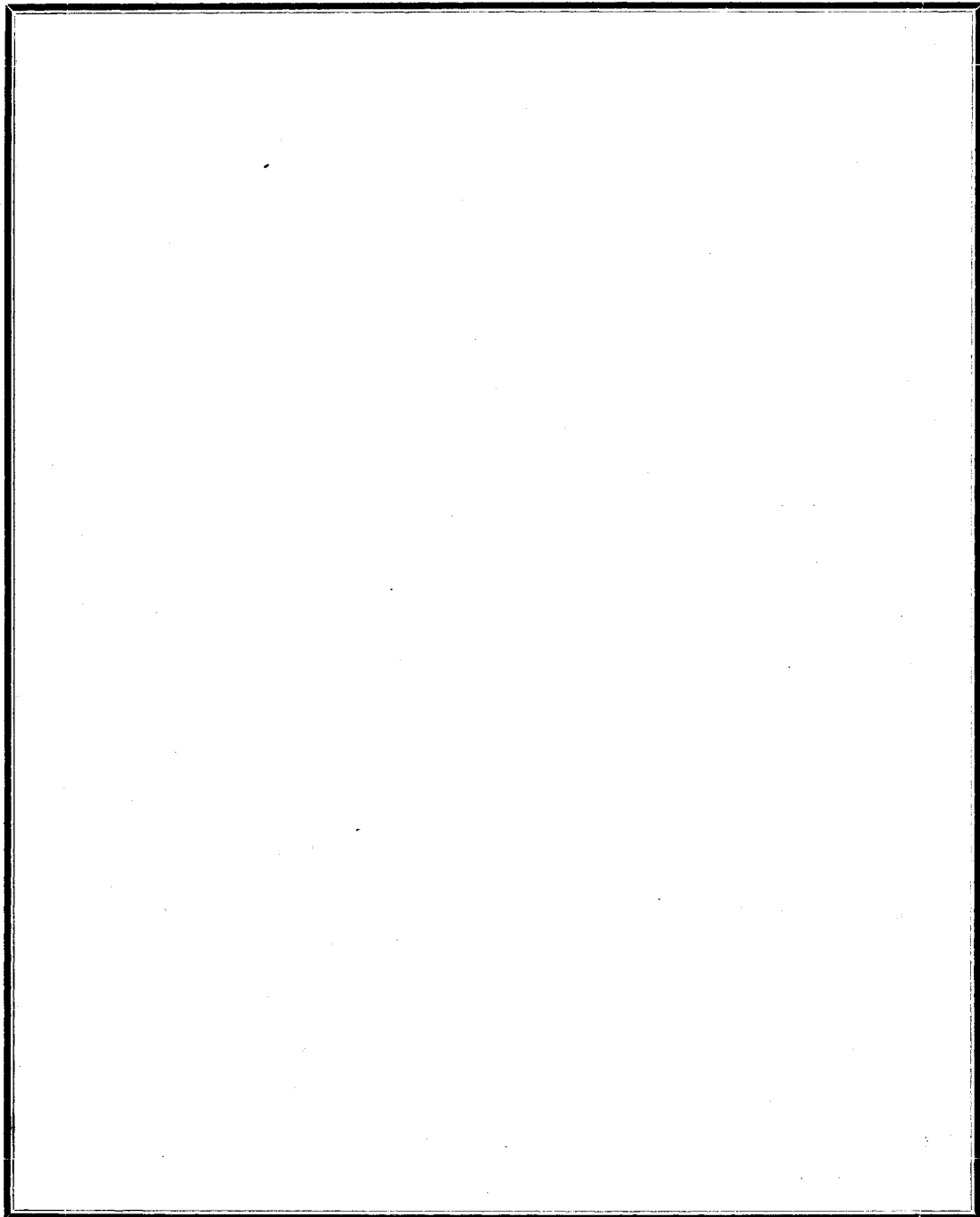
Dr. Balogh Arthur: A törvényhozó hatalom. 2

Dr. Nagy Ernő: Magyarország közjoga. 2

Márkus Dezső: Magyar közjog.

Codex hungaricus 1920. - 1921. †

A.

A királyi hatalom megszerezésére, a szónbetöltésre Magyarországon egész 1687-ig, a Habsburg ház kiráji örökösödési rendjének megállapításáig, megállapított örökösödési rend nem volt. A szónbetöltés módja a választás, vagy

Amint mondják, az örökösödésre oltott választás (más-ként választással vegyes örökösödés) volt. Értjük ez alatt a döntést azon nemét, midőn a választás egy család (dynastia) tagjaira van szorítva úgy, hogy nemlesen az elsőszülött választatik.

A vérszerződés első pontja megállapította, hogy míg a páp és maradványai (fiutódai) élnek, a nemzet mindig a páp vezérelt fog fejedelmet választani.

Az a páp ház férfi óga

uralkodott a honalapítástól en-
nek a háznak a kihaltáig 1301-
ig; a nemzet mindig ennek a
háznak kebeléből választott, s bár
gyakran az elsőszülöttet választ-
totta, erre kötelezőve nem volt.

Az árpád ház kihaltával
a nemzet a vérszerződés értelmé-
ben visszanyerte Szabados király-
választási jogát. Egy ideig azok
közül választott (Vencel, Ottó,
Róbert Király), akik az árpád
ház leányágaiból leszármazó
fimaradékok voltak, de erre
kötelezőve nem volt, s csak az
Árpád ház iránti kegyeletből tet-
te.

Róbert Király királyá vá-
 lasztásával 1307-ben ennek fennmar-
 adékainak is megálapított az örökös-
 séddel vegyes választás. De Nagy
 Lajosban kihalt a Róbert Király-
 tól származó fiág is, és az időtől
 ismét teljesen szabad választás
 volt, az örökösödési jog megálla-
 pitása nem történt meg, és nem
 let egyes fejedelmi személyek igd-
 nyát, akik örökösödési szerződéseik-
 re hivatkozva maguknak vagy
 fiutólaiknak jogot formáltak a
 magyar királyi trónra (Fügyes
 és Királya családok), el nem is-
 merték.

A mohácsi vész után I. Fer-

Ferdinanddal a Habsburg ház fi-
 ága kerül Magyarországy trónjára
 a választás útján s az 1547: V. t.
 c. szerint az ország minden idő-
 re Ferdinándnak és fiutódainak
 uralma alá vetette magát. Ez
 azonban nem álcázta meg
 a Habsburg ház fiágának örö-
 kösödési jogát, csak általában
 az ausztriai házban a trónra
 való jogát. Amint maga Fer-
 dinánd szabad választás útján
 nyerte el a trónt, bár örökös
 jogon kívánta magát ilge-
 nul - Miksa császár és Ulás-
 ló között kötött trónörökös-
 le-

Szerződésre hivatalosvá-
 ismertetni, így valamennyi
 fiutóda is egész 1687.-ig, miu-
 tán az örökösödési rend meg-
 állapítva nem lévén, a fiún-
 betöltés módja továbbra is
 az önkégygyítés választása
 volt. Igaz, hogy mindig
 az elsőszülött választotta meg,
 de erre a nemzet jogilag
 nem köteleztetett. Ennek a
 körül ménynek politikai
 oka volt, még pedig az,
 hogy a nemzet attól, aki

Az osztrák örökös herce-
 mányoknak elsőszülöttségi
 jogon örökös ura és együt-
 tal német császári is volt,
 határozó védelmet remélt az
 e körökben folyton fenye-
 gető török uralommal
 szemben

Egyébitként, hogy ez idő-
 szakban egészen 1687-ig, tehát I.
 Ferdinándtól I. József-ig (aki
 már örökösödés útján kap-
 ta a trónt) mindig a választás
 társ volt a királyi trónra jutás

jogtalanság, az a választás-
ra vonatkozó körvonalok-
kekből is világosan kitűnik.

A Habsburg ház fi-
ágnak örökösödését kimond-
ja azután az 1687: II. t. c.,
melyet I. Lipót, ki a Habsburg
házi uralkodók közül utól-
jára nyerte el választás út-
ján a trónt, fogadtatott el
a nemzettel, viszonjárul azért,
hogy az ország legnagyobb ré-
szét a török uralom alól fel-
szabadította. Ezzelint Magyar-

országban s kapcsolott részei-
ben a jövőben senki más,
mint I. Lipót lesz a ma szó
fronörökök közül, az elsőzü-
lött lesz királynak tekintendő
és ilyenre koronázandó.

Az 1687: III. t. c. pedig
ezen fronöröklési jogot, ar-
ra az esetre, ha I. Lipót fi-
maradékaik királynak, az
akkori spanyol királynak,
II. János nak fivadékaikra
is kiterjeszti. A Habsburg
háznak ugyanis ez időben

két főága volt: az ausztriai,
 mely akkor I. Lipótból s ennek
 fiaiból: József és Károlyból állott;
 és a spanyol ág, melyet akkor
II. Károly spanyol király képviselt.
I. Lipót után József és
 Károly következtek a trónon.
 Utóbbi 1712.-ben lett magyar
 király (mint ilyen III., mint német-
 római császár VI.) s vele
 a Habsburg ház ausztriai fi-
 ága kihalt. II. Károly pedig,
 s vele a spanyol ág, mely
 ke a trónörököségi jogot az

1687: III t.c. kiterjesztette, máskor
 1700.-ban halt ki. Így a Habs-
 burg ház örökösödése Magyar-
 országon megszűnt volna,
 ha III (VI) József a nővére
 1723.-ban ki nem terjeszti.

A nemzet 1687.-ben a
 fentiek szerint, az az évi
 II. és III. t. c - el a kijelölt fi-
 ágak kihalásáig lemondott
 szabad királyválasztási jogá-
 ról a Magyarországi örökös
 monarchiává lett a korábbi

választási királyság helyett.
 De midőn e k. cikkek megállapítják az örökösödést, egyúttal minden ily örökösödési jogon trónra jutó királynak kötelezővé tették trónnaladjásükrökön magukat Magyarországra határain belül országgyűlésileg megkoronáztatni, az alkotmány biztosítására királyi hitlevelet kiadni és erre a királyi esküt letenni.

Az 1687: III. t. c., mi-
 dőn a Habsburg ház fiógi örö-
 kösödését, melyet az osztrák
 ágak: I. Lipót fiórközeimre,
 már ~~az~~ az évi II. t. c. meg-
 adott, a II. János arkói spanyol
 királytól leszármazó fiórközeim-
 re is kiterjeszti; kimondja egy-
 ben, hogy II. János fiórközei-
 nek kihaltával a nemzet sza-
 bad királyválasztási joga sértet-
 lenül feléled. Az 1715: III. t. c.-ben
 pedig az a Lipóttól leszármazó
 (tehát osztrák) fiógi kihaltá-
 ra

esetére újólag kijelentetik.

II. Károly, Kínok ura
Kodása alatt az imént em-
litett 1715: III. t. c. 7 hozták, volt
az utolsó Habsburg házbeli
uralkodó, ki a fiaig kimondott
önökösödése alapján lépett
a magyar királyi trónra.

Latván pedig, hogy firtódok ki-
ányában a trón nem lenne
családjának továbbra bizto-
sítva, 1713-ban egy családi ren-
delkezést (pragmatica sanctió)

készített, melynek értelmében
 a fiaiig kihatalásra esetkére az ő
 leányait illeti meg a trón. Ezek
 után testvérleányjainak: József-
 nek leányait, azután Thároly
 nővéreit, vagyis I. Lipót leányait
 és végül a Habsburg ház bár-
 mely többi leányáigait is. Ezen
 családi rendelkezését esztendő
 önökös tartományjaival sor-
 ban elfogadtatta, ami akkor-
 ban old. inkább csak forma-
 ság volt, mintán abszolút

hatalommal vala kedvén,
 enélkül is életbe léptethette
 volna.

A magyar korona or-
 száginna ez a családian
 delkezés nem vonatkozha-
 tott, mert itt a Frónörökösö-
 dékre nézve az 1687: II és III.
 t. cikkekre voltak irányadók
 s még két évvel később is,
 az 1715: III tc. által a fiaig
 kihaltá esetére fenntartatik

a nemzet szabad király-
 választási joga. Horvátország
 ugyan már 1712-ben el-
 fogadta a nőági örökösö-
 deket, de ennek, eltekintve
 attól, hogy az 1715: III t. c,
 mely Horvátországra is ki-
 terjedt, ezt lementotta, jogi
 érvénye nem lehetett, mert
 Horvátországnak a ma-
 gyar örökösödési rendtől
 eltérő örökösödési rend
 elfogadására joga nem volt.

Erdély szüntén elfogadta
 1722-ben a leányág örökös-
 södését úgy, amint az osz-
 ták örökös Szentmátyos-
 ban megállapították, de az
 erdélyi 1791. VI. t. c. Erdélyt
 is a magyar örökösödési
 törvények alá helyezi.

II. József császár-
 mar lépéseket tett, hogy a
 nőági örökösödést Magyar-
 országra is elfogadják. Ez be-

következett az 1723: I., II.,
 és III. §. cikkei által, me-
 lyek egyúttal a községe-
 sen színtén *pragmatica*
sanction nak neveztetnek,
 bár a törvényben ez a név
 nem foglaltatik. Valamint
 nem derjesztetett ki a női
 önköszölés oly derjedelmében,
 mint a hogy az eztrák önkö-
 szös tartományokra lett
csaláchi rendelkezés azt
 megállapította.

Az 1723: I., II. és III.

x. cikkkel értelmében abban az esetben, ha III. Károly firtó-
dok nélkül halna el, a ma-
gyar korona megilleti:

I. első sorban az ö'

III. Károly leányait és ezek fi-
és leánymaradványait;

II. ezek kihaltával

I. József leányait s ezek fi-
és leánymaradványait;

III. ezek kihaltával I.

Lipót leányait s ezek fi és leány-
maradványait.

Az itt kijelölt női-
gák teljes kihalása után
pedig a szabad királyválasztás
visszaszáll a nemzetre.

Az 1723: I., II. és III. t.

cikknek, midőn a kijelölt
nőigak örökösölését meg-
állapítják, az örökösödés rend-
jét nem ismétlik, hanem ki-
mondják, hogy az örökösödés
megvanáson elsőszülöttségi rend-
szerint történjék a kijelölt nő-
igakon belül, melyet III. Jha-
noly örökös. Saktománysáiban

megállapított.

Az önkéntes rendet megállapítja az ö" házi főnöke (Hausgesetz-c) a kijelölt nőtákon belül a következés rendjére nézve mérvadó lehet valunk is az unal-kodó család házi szabályai-ban megállapított önkéntes rend. De a magyar főnöky megállapít még más kelle-ket is, így hogy a magyar önönökösövéste mérvadó

27.

A házi törvény - amit a magyar törvény elfogad- és módosító még az, amit a magyar törvény külön megállapít.

Az 1723: I., II. és III. t.

Cikkkel elfogadott önönkési rend:

1.) ági

2.) vegyes (mixta)

és 3.) elsőszülöttségi

önönkösölési rend.

1.) ági önönkösölés

(successio linealis) az, midőn

az előd után annak le-
menői következnek (az
elhunyt után fia, unokája
stb.) a csarha ha ezek hiáltak
következik az előd testvére
(vagy, nagybátyjai).

Ég alatt értetnek itt
mindazok, kik egy község
atyjától származnak. III. Thá-
róly, I. Lipót és I. József deszáma-
lói egy-egy főigát követték.
Ezek háromra jutnak ebben a
sorrendben; tehát annyig az
első főigán (III Thároly) van

nak örökösök, addig a
 második fövíg (I. József) nem
 következik, s míg a másod-
 dik fövígban vannak örökösök,
 az örökösödés nem megy a
 harmadik fövígba.

2.) a fövígakon belül
 az örökösödés vegyes (mixta).
 Az örökösödési rend magyarországi
 általában háromféle van:

a.) tisztán fivégi (suc-
 cessio agnatica), midőn a
 nők egyáltalán figyelembe
 nem jönnek.

b.) vétközösági (suc-

cessio cognatica), hol a
 nö"k is tekintetbe jönnnek úgy,
 hogy az egyes ágakon belül
 a fénfiak megelőzik নয় an a
 nö"ket, de az első ágbeli nö"k
 megelőzik a második ág fén-
 fiait, a második ág nöi stin-
 tén a harmadik ág fénfiait,
 végül

c.) vegyes (mixta) ági
 örökösödés, midőn mindad-
 dig, míg a fénfiak fénfi-
 van, nő nem örökölhet, de ha fénfi
 nincs, se nő, akkor megy
 át az örökösödés a követke-
 ző fövőre. Ez a rend van

utánna, ez és nem a török-
bintokos másod- vagy harmad-
szülött fia, vagyis az elsőszülött
fiúéne fog örökölni.

Ha az utalkodó
lemond a trónról, vagy a
trónörökös örökösödési jog-
gától, és nincs öröklés képes
ivadéka, a korona a le-
mondó végében legközelebbi
oldalutalkozója szül és ezzel
lemondó, ivadéka örökölnék
a megszabott öröklési rend
szerint és ezen lemondó meg-
tartják a koronát a korona is,
ha később a lemondónak

ötökösödésre képes iradéka
számmal van is. De ezek
nem a főmunkajuttatás oldalra-
kon lemenőinek kiállításával
a főbbi oldalra felett elsősegítők
van.

Annak, ki a főnt elnye-
ri a mellett, hogy a fenti ötök-
kösödési rend szerint követ-
keznie kell, még bizo nyos
kellékekkel is kell bírnia.
Nevetesen kell, hogy:

1) nőmai katkolikus
vallású,

2) főké nyos házasság.

ből származó,

3) ausztriai főherceg
legyen.

Hogy törvényes házasságból származó ausztriai főherceg legyen, ezt a házsi törvény is megszabja, de hogy a római katolikus valláshoz tartozzék, ez az osztrák örökösödési rendben (a házsi törvényben) nincs kimondva, de kimondják a magyar örökösödési törvények, tehát a magyar örökösödésre ez is "kötelező".

cs/v

Megkivántatik, hogy
 az, aki soron van, törvényes
 házasságból származó és
 így a törvénytelen gyermek
 akkor sem örökölhet, ha
 utólagos házasság, vagy a pá-
 pa, vagy az unalokodó ál-
 tal törvényesítették. Fogad-
 dott gyermekek pedig szin-
 tén nem örökölhetnek,
 mert az örökösök és a le-
 származásoknak van köteve,
 azt pedig az örökbe fogad-
 das nem pótolhatja.

De nemcsak törvé-
 nyes házasságból kell szá-
 r-
 m-

matzria annak, ki trónra
 jut, hanem kell, hogy ausz-
 triai főherceg (vagy főhercegnő)
 legyen. Ezt a követelményt ki-
 mondja, de hogy ki tekinten-
 dő ausztriai főhercegnek (vagy
 főhercegnőnek) nem állapítja
 meg. Megállapítja ezt viszont
 az uralkodó család házi szá-
 bályai s ezek értelmében ilyen-
 nek tekintendő, ki egyen-
 rangú házasságból származik.
 Egyenrangú házasság a házi kö-
 vetmények szerint az olyan, mely
 az európai uralkodó családok,
 továbbá a négy német kiro-

dalomb n. n. mediatiszált
 fejedelmi családjaiknak tag-
 jaival köttetett, mely utóbbiak-
 na az 1815 évi (junius 8) német
 "Bundessact" tartotta fenn
 ezt a kiváltságot.

Ezt az egyenszülötte-
 get az osztrák házi törvény
 mellőzhetetlennek tekinté az-
 na nézve, hogy valaki osztrá-
 kiai főhercegnék vagy főher-
 cegnők tekintessék. Ha va-
 lamely főherceg, vagy főher-
 cegnő nem ily egyenrangú
 házasságot köt, az ily házás-
 ságból származók, bár a há-

nyek nem érintetnének,
mert ezek csak azt kíván-
ják, hogy a trónra jutó auro-
siai főherceg, vagy főherceg-
nő legyen, de hogy ilyennek
kí tekinthető, az a házi tör-
vény által állapították meg.

Az 1723: II. t. c. ma-
dón a női örökösödést
megállapítja, egyúttal Ma-
gyarországra alkot számos
önállást biztosítja, illetve
fenntartja, kiterjesztvén a
női örökösödéskre is az
1687: I. és II. lovabbi az 1715:
II. és III. t. c. rendelkez. Eze tv

pedig megállapítják, hogy minden önkös király tarto-
zik magát önuraléptekor
szagyanorzáig határain belül
megkorendátatni; ez alká-
lommal királyi hitlevelet
ad ki és esküvel is biztositja
azt, hogy az ország alkot-
mányát megtartja, fenle-
ti épsegét megőrzi és tiszté-
letben tartja és más képen uralkodni nem fog, mint az ország törvényei előírják.

Az 1723: II. t. c. ki-
mondja továbbá, hogy a

kijelölt növigatv kihatalása
 után a szabad kiváltsági-
 lassítás jogga a nemzetre
 ismét visszastáll.

Amig a kijelölt nö-
 vigakból leszármazók van-
 nak, s amig azon önkör-
 lési rendelkezvényben ma-
 rad, melyet az 1723: I., II.,
 és III. t. cikkekre átvetted,
 Magyarországban nyyanak
 a személyi malakodiv, a ki
 az osztott önkörös tarto-
 mányokban. I mintán a

Pragmatica sanctionnak
 nevezett fentidőzött törvénycik-
 kekben nemcsak a női gi-
 önökösség fogadtatik el, ha-
 nem kiemeltatik az együ-
 laltoké is, valamint abból
 származik a kölcsönös vé-
 delom, emel fogva ezen tör-
 vénycikkek általánosít-
 ségi viszonyt teremtetek Ma-
 gyarország és az osztrák
 örökös tartományok között
 mindaddig, míg egy szemely
 meghalodik a két államban.

Ezen fent vázolt s
 kifejtett fényképek ^{fény} állását
 azonban a nagy világhá-
 borít követő szomorú törté-
 neti események miatt telje-
 sen megváltozott. Hisz Ausztria?

A főhatalmat a
 népközlésárság, később a
 tanácsközlésárság veszi át,
 majd a román megszáll-
 lás után az ideiglenes kor-
 mány általános, hitves, nő-
 ke is kiterjedő választások
 alapján a nemzettel képví-
 selőket választatva a képs-

viselőik Budapestben 1920-án
 február hó 16-án nemzetgyűlés-
 sé alakulnak s megalkot-
 ják, az alkotmányosság
 helyreállításáról és az álla-
 mi fő hatalom gyakorlásá-
 nak ideiglenes rendezéséről"
 Szólv 1920: I. t. cikket, mely
 legelső sorban kijelenti, hogy
 a királyi hatalom gyakorlá-
 sa 1918 év. november 13-án
 megszűnt. Megállapítja tovább-
 bá, hogy Magyarország és
 trónországainak a volt osz-
 ták birodalmi tanácsban kép-
 viselt királyi jogokkal és or-

szággal fennállott feloszthatatlan és elválaszthatatlan együtt birtoklása megszünt és az állami főhatalom gyakorlása az alkotmány rendelkezései között lehetetlen-
né vált.

Mindemelékkel fogva kijelenti, hogy az állami szuverenitás teljes egészében őt illeti és jogosult rendelkezni az államhatalom gyakorlásának módjait.

Magyarországban etc

megközténik a az állam fő
 tisztét tényleg át veszi, dit kes
 Szavazással kormányzót
 választ, ami 1920 év márci-
 us 1-én meg is történt
 nagybányai Horty Miklós úr-
 nak kormányzóvá történt
 megválasztásával.

A nemzetgyűlés, mint
 a nemzeti szuverenitás képviselő-
 selete az 1920: I. t. cikkben meg-
 állapítja a kormányzó jogkö-
 rét. Megállapítja s kimondja,
 hogy a hivatali hatáskörében jog-
 lalt jogok alkotmányos nya-

Konklúzió a kormányzót mily
konklúziósok között illeti meg.

Trilónásen kiemeli,
hogy a kormányzó az állam-
forma s az államfő szemé-
lyének kördésében alkotott
követménye nézve a vissza kül-
dés jogával nem élhet.

A nemzetgyűlés, mint
az államhatalom elnökszerin-
ti legfőbb képviselője megál-
kotta az 1921: XLVII t. cikket,
amelynek első szakasza ki-
mondja, hogy IV. Károly király

unalkodó jogai megőrzését;
 a második Szakaszban pedig
 azt mondja ki, hogy az 1723:
 I. és II. Fővárnycikkben foglalt
 pragmática sanctio hatályát
 vesztette és a király választás elő-
 joga a nemzetre vissza-
 szállt.

Ezt a fővárnycikk által-
 lában declaratio fővárnycikk
 szövege nevezni.

Amint magából a ki-
 vatkozott fővárnycikk 33.-ból világ-
 osan expressis verbis kitűnik,
 maga a nemzetgyűlés, mint

a nemzet soubverén a karatá-
 nak főnövényes képviselője s ki-
 fejezője, a királyság ősi állam-
 formáját fenn kívánja tartá-
 ni, azonban tekintettel az il-
 datlan viszonyokra s a kördé's
 megoldása elé egészen biztalan
 gonduló órási akadályokra,
 magának a királyi széknek
 mikénti betöltését alkalma-
 sabb időre halasztja el. —
